

NOTAT

Emne	Formidling av grunnboks- og matrikkelinformasjon – Alminnelig høring
Fra	Tore Bø
Til	Miljøverndepartementet
Kopi til	Knut Dammen
Dato	4. juni 2012

1. BAKGRUNN FOR INNSPILLET

Høringsbrevet inviterer lesere til å komme med merknader til utredningen som er laget i saken, 201101274-/VEF. Jeg har lest de 127 sidene som er brukt for å komme frem til en konklusjon, uten å bli sikker på om utrederne har angrepet alle aktuelle utfordringer. Særlig har jeg merket meg det som er ikke er skrevet om matrikkelens eksistensberettigelse – herunder adgangen til data fra den: Systemet er hverken laget fordi det er kjekt å ha eller for å tjene penger, men for å brukes i samfunnets tjeneste på noen viktige områder som burde ha vært dekket bedre av utredningen.

2. HVOR FINNER JEG DEN STØRSTE SVAKHETEN

Datatilfanget i matrikkelen er basert på å kopiere ut nøkkeldata fra noen kategorier av tiltakssaker, kategoriene a, d, e, g og m, sette dem sammen i en maskinlesbar struktur og verdiøke dem noe. Tre formål har (trolig?) ligget bak systemet: Ønsker om et godt grunnlag for offentlig statistikk, en mer effektiv plan- og byggesaksbehandling og redusert risiko i pengetransaksjoner knyttet til fast eiendom. For å støtte dem, kreves det gode avgivergrensesnitt.

Utredningen synes å ha en ambisjon om å fylle området som frem til nå er dekket av forretningsideen til NE. Denne var i hovedsak knyttet til det tredje av formålene over og basert på data fra grunnboken. Innsatsen på område to, InfoLand, var knyttet til å lage en effektiv pengemaskin – ikke til å effektivisere saksbehandlingen, mens det første området ikke hadde noen dekning. Valget av tilnærming gjør at metodikken som er brukt i utredningen, kommer til kort i forhold til mandatet.

Formål to dekker en stor brukergruppe: Private arealplanleggere og ansvarlige foretak i tiltakssaker. Innenfor dette saksområdet omsettes det for over 100 milliarder kroner per år – fordelt på en mengde enkeltsaker. Det bør være en oppgave for det offentlige å bidra til både lave terminalkostnadene og liten risiko i disse sakene. Bare utviklingen av byggesakene beløper seg til én milliard kroner per år. Mye av kostnadene er knyttet til å lete frem faktum som skal ligge til

grunn for en sak: En sak som omfatter eiendomsdannelser, vil alltid berøre én eller flere eksisterende grunneiendommer, en byggesak vil svært ofte inneholde endringer i en eksisterende bygning, mens det i alle saker er nabointeresser å ivareta. Det er en naturlig oppgave for det offentlige - staten og kommunene, i egenskap av plan- og bygningsmyndighet - å engasjere seg på denne arenaen: Adgangen til rådata er god, og stordriftsfordelen knyttet til "alt på ett sted", er iøynefallende.

Tiltakssakene er fullt ut privatisert. I dette ligger at det som tidligere var definert fullt ut som en forvaltningsoppgave: Å opplyse saken godt nok, nå i det vesentlige er overlatt private. (Situasjonen på detaljplanområdet er helt parallell, men her har loven ikke erkjent dette.)

Men staten har ikke helt glemt sin gamle oppgave. (Jeg har dog aldri sett noen kvalifiserte samfunnsøkonomiske vurderinger på området.) Derfor har den forpliktet kommunene til å levere ut faktaopplysninger til bruk i plan- og byggesaker, blant annet gjennom (det per dato innholdsløse(?) begrepet) Det offentlige kartgrunnlaget. En ikke uvesentlig del av disse dataene burde kunne hentes ut fra matrikkelen og grunnboken. Men her oppfyller systemet i dag i svært liten grad sin oppgave: Et effektivt avgiversystem finnes ikke. Det burde være utredningens oppgave å se til at et slikt blir tilgjengelig.

Behovet forsterkes av det offentliges – riktignok uskrevne - regel om å innrette egen virksomhet på en rasjonell måte: *Det er dårlig forvaltningsskikk å løse en oppgave irrasjonelt!*

Staten har her – gjennom sin fagetat Direktoratet for bygningskvalitet – i mange år hatt et system som har hatt som ambisjon å fylle denne oppgaven: ByggSøk. (Først bare ByggSøk bygning, senere også ByggSøk plan.) Et vesentlig poeng her har vært å gjøre søker klar over faktum som det offentlige sitter inne med; kunnskap om som kan påvirke utfallet av en sak. ByggSøk-systemet oppfyller deler av denne oppgaven godt; men data som det har vært naturlig å hente ut fra matrikkelen og grunnboken, har aldri fått noen naturlig plass. (Noen kommuner har dog rigget til "hjemmesnekrede" løsninger i strid med sentrale føringer.) I tillegg til ByggSøk finnes det flere kommersielle CRM-/prosjektstyringssystemer. Disse konkurrer med ByggSøk på inn-/ut-området, men har et langt videre bruksområde. Men alle "roper" etter enkel adgang til saksrelevante faktaopplysninger.

3. KONKLUSJON

Norge ligger dårlig an på europeiske målinger av nivået på området *elektronisk støttet plan- og byggesaksbehandling*. Det kan anføres mange grunner for dette: Strid om eierskap og revir (blant annet til plan- og bygningsloven!), NEs forretningside og dårlige samfunnsøkonomiske kalkyler osv.

En leting etter årsaksforhold er imidlertid lite skapende. Poenget er nå å se fremover og sørge for at forvaltningslovens uskrevne regel blir oppfylt, slik at god forvaltningsskikk og effektive prosesser kan bli etablert. Et avgivergrensesnitt som åpner for muligheter for å skreddersy dataene ut fra en saks konkrete behov, burde være et selvfølgelig svar på hovedutfordringen som utvalget er gitt: " .. gi nytteverdi for samfunnet". Grensesnittet bør plasseres slik at dataene legges til rette i systemet, mens skreddersømmen – det sakstilpasse uttrekket – skjer i brukersystemet. For at systemet skal fungere godt, må det også være adgang til data som beskriver kvaliteten på dataene som leveres: deres nøyaktighet, fullstendighet, aktualitet osv.

En av grunnene til at nødvendige data ikke har kommet inn i plan- og byggesaker på denne måten, har vært bekymringer knyttet til personvernet. Men dette kan ikke forhindre effektiviteten på området. Poenget er at aktuelle naboopplysninger må inn i saken uansett – og at sakene skal ha offentlighet. Dog kan det anføres at en maskin-til-maskinmetodikk kan åpne for misbruk. Det er neppe noen stor fare for at dette vil skje: Grensenittet kan gjøres slik at spørre må identifisere seg og det kan settes grenser for hvor mye data som kan hentes ut maskinelt. Erfaringene fra bruken av ByggSøk gjennom tolv år, er at det til nå ikke har utløst en eneste klage.

Det er å merke seg at vi her åpnes for en vinn-vinnsituasjon: Går det gode data ut, kommer det gode data inn. Er det så et godt mottaksapparat for dataene, vil dette bidra til sikre kvaliteten i matrikkelen. Det er nettopp gjennom data fra nye saker systemet blir hold ved like.

4. OM OG HØRINGSBREVETS OG RAPPORTENS FORM OG INNHOLD

Miljøverndepartementet har aldri gledet meg ved sin evne til å skrive god norsk; så heller ikke i denne saken. Høringsbrevet er gjennomsyret av språklige feil og mangler: Det er et utall av kommafeil, garpegenitiv brukes systematisk, et logisk skille mellom nominativ og akkusativ (f. eks. de versus dem) er fraværende og "forholdismer" er tildelt en ufortjent plass. Heller ikke utredningen vil komme høyt i klassen god norsk. Svakheterne er så store at de går ut over leselysten.

Departementet betjener en rød- og en sort liste. Listene inneholder i dag planter og dyr. Men det synes ikke urimelig å be departementet vurdere om ikke f. eks. kommareglene bør ha en plass på den røde listen, mens garpegenitiver og forholdismer bør sikres plass på den sorte: *God språkrøkt er også godt miljøvern!*